

İkinci Murat Zamanında

EDİRNE

=====
Dedelerimiz ikinci Osmanlı Paytahtı Edirne'de Türk hakimiyetini ebedileştirmek için burasını muhteşem abidelerle süslemişlerdi

Yazan: Tayyib Gökbilgin

Murat II (Ebülhayrat) devrinde Edirne XIV. asırdan itibaren bütün XV. asır boyunca Rumelinin kesif Türk unsuru ile iskanı çok mühim; üzerinde bütün devlet ve idare adamlarının durduğu bir mevzu idi. Bir taraftan göçebe Türkmen kabileleri yeni fethedilen topraklara nakledilir ve buraları şenlendirmeye çalışırken diğer yandan da büyük idare ve kültür merkezlerinin teşekkülü için büyük gayretler sarfedilmekte idi. Bütün Rumeliye şamil olan ve türlü cepheleri, inkişaf şekilleri bulunan bu umumi hareket ve siyasetin ilk geniş tatbikat sahası Edirne olmuş, müteakip asırlarda bu iz üzerinde, bu ana dava istikametinde yürünmüştür. Osmanlı devletinin bu ikinci devlet merkezini, başta Padişahlar olmak üzere cemiyetin bütün idareci ve entellektüel zümresinin yeni ve büyük bir İslam-Türk şehri olarak tesis ve tezyin eyledikleri, bizlere kadar intikal eden eserleriyle, dini ve sosyal abidelerile sabittir. Denilebilir ki, küçük bir Bizans-Balkan kalesi olan Edirneye, büyük bir Türk-İslam şehri manzarası veren, tarihlerimizde Ebülhayrat (hayırlar babası, hayır sever baba) lakabile anılan, büyük Türk hükümdarı Muradı sani olmuştur. Onun 851 (1447) de tamamlanan büyük eseri üç şerefli cami, XVII. asır dünyasında bile bir (ucubei rüzgar) olarak görülüyor. Enisül-müsaminin müellifi (Hibri) bu cami hakkında (camiin derun ve birununun nakş ve tezhibine ol kadar sarfı amal ve ahkam edilmiştir ki tabiri mümkün değildir) diyordu. Bu müellife göre, Osmanlı devletinde ilk olarak bina olunan cami haremi bununki idi. Padişah bu tesisine çok ehemmiyet vermiş ve Sırbistanda Kratova madenleri gelirini buraya vakfetmişti, Murat II bu camiden evvel 838 (1434) ve 839 (1435) de inşa ettirdiği ve biri Tunca kenarında bulunan Muradiye ve Darülhadis camileri de birer şaheserdi. Bunlardan biri aslen mevlevihane ve diğeri de hadis nakli için medrese olarak yaptırılmış, fakat sonradan bunların yanında ayrıca mevlevihane ve medrese inşa ettirilerek bu tesisle cami olarak kalmıştı. Yine Hibri merhum mevlevihane olarak bina edilen Muradiye camii için sima ve sefa demlerinde şerbet akmak için lüleler vazolunmuş imiş elan bazısı mevcuttur) demektedir.

Edirneyi imar ve tezyin edenlerin başında, Padişahın eserlerinde de her halde tesiri olan, Vezir Mimar Hacı İvaz Paşa gelmektedir. Bugün de onun ismini taşıyan mahallede Horozlu yokuşunda bir cami vardı ve bu cami XIX. asırdaki istilalara kadar mevcut kalmıştı Murad II devrinde Rumeli Beylerbeyisi bulunan Sinanüddin Yusuf Paşanın 832 (1429) da yaptırdığı ve yakın zamanlarda yıkılmış olan zarif cami ile yine bu devir idaresinde Mezid Beyin ki Mirahor iken sonra Alacahisar Sancak Beyliğine tayin edilmiştir. Yeşil minareli ve iki kubbeli mescidi ile birlikte imareti; XV. asır birinci yarısında, Edirneyi süsleyen abidelerden idi,

845 de "1442" Eflake yaptığı bir akın esnasında şehit olan Mezid Beyin Yeşilce adile anılan cami XVIII ve on dokuzuncu asırlardaki tamirlerinden sonra, harabiden kurtarılmış, onun 844 (1441) de inşa edilen diğer bir mescidi ile, Üsküdarlı Hüdayi Mahmut efendinin Hasan efendi adındaki bir Halifesi tarafından 1037 (1627) de zaviye ve cami haline getirilmişti.

Murad II devri ümerasından ve Edirne kurucularından Gazi Mihal Beyi de bu meyanda saymamız lazımdır. Bir semte adını veren bu zat, 825 (1422) de inşa ettirdiği cami, imaret ve köprü gibi tesisleri ile Edirnenin imar ve tezyinde büyük bir rol almış şahsiyettir. 839 da (1436) vefat ettiği zaman kendisi de cami sahasına defnedilmiş Hızır Bey, Bali Bey gibi yine devlet hizmetinde müstesna vazifeler alan evlat ve torunları da bu tesisleri yaşatmış, nihayet baba ve dedeleri gibi ecdad yadigarında ebedi istirahatgahlarına çekilmişlerdi.

Birde mutasavvıflardan Şeyh Şücaüddini Karamaninin Murad II den aldığı berat ve muafiyetlerle, burada Tunca kenarında tesis ettiği zaviyeden bahsetmeliyiz, onun bu asırlarca kültür faaliyetine bir merkez hizmeti görmüş ve Kanuni Sultan Süleyman tarafından bu meşhur mutasavvufun hatırasına hürmeten, zaviyesi camie tahvil edilmiştir.

Bu devrin ümerası ve ricali arasında olup da bu yeni Türk paytahtının imarı ve tezyini sahasında ehemmiyetli bir rol oynamış daha nice kimseler vardır ki (Balaban Paşa Şah Melik Paşa, Bezirci Hatun v.s.) bugün hatıralarını hürmetle anmak ve eserlerini ihya etmek için en büyük bir vazife ve borçdur.